

Yttrande över betänkandet Att förstå och bli förstådd - ett reformerat regelverk för tolkar i talade språk (SOU 2018:83)

Utbildningsdepartementets diarienummer U2018/04684/UF

Folkbildningsrådet har fått möjlighet att lämna synpunkter på ovanstående betänkande.

Folkbildningsrådets yttrande avgränsas till resonemang och förslag som har betydelse för folkbildningen. Med detta som utgångspunkt lämnar Folkbildningsrådet följande yttrande.

Sammanfattning

- Folkbildningsrådet tillstyrker förslagen om att utöka antal platser på tolkutbildningar, satsa resurser på valideringar av och fortbildningsinsatser för tolkar samt på tolkläroverutbildningar inom folkbildningen.
- Folkbildningsrådet tillstyrker förslaget att tolkar som gått eller validerats mot tolkutbildning inom folkbildningen ska kunna få auktorisation genom att genomföra ett kunskapsprov.
- Folkbildningsrådet tillstyrker förslaget att inrätta ett råd för tolk- och översättarfrågor vid Kammarkollegiet, där Folkbildningsrådet bör ingå.
- Folkbildningsrådet anser att folkbildningen är en kostnadseffektiv aktör för tolkfrågor.
- Folkbildningsrådet ser positivt på om det inom folkbildningen kan anordnas tolkutbildningar i de nationella minoritetsspråken och i mindre frekventa språk.
- Folkbildningsrådet anser att det är önskvärt med enhetlig reglering för alla tolkar, oavsett om tolkspråket är ett talat språk eller teckenspråk.

Folkbildningsrådets ställningstaganden

Folkbildningsrådet instämmer inledningsvis i utredningens uppfattning att tolkning av god kvalitet är betydelsefullt för god integration och demokratisk utveckling. Folkbildningen utgör en viktig del av civilsamhällets demokratiska bidrag till samhället, enligt betänkandet *Palett för ett stärkt civilsamhälle* (SOU 2016:13 s. 116). Målet för folkbildningspolitiken är att folkbildningen ska ge alla möjlighet att tillsammans med andra öka sin kunskap och bildning för personlig utveckling och delaktighet i samhället, enligt propositionen *Allas kunskap – allas bildning* (prop. 2013/14:172 s. 19). Folkbildningen bör därför både på kort och lång sikt ses som en viktig resurs för att möta samhällets behov av tillräckligt antal tolkar med god kompetens.

Avsnitt 6 Utbildning

Anordnare av tolkutbildning i nationella minoritetsspråk (6.2.2)

Folkbildningsrådet ser positivt på om det inom folkbildningen kan anordnas tolkutbildningar och validering av tolkar i de nationella minoritetsspråken.

Enligt utredningen anser Sametinget att det vore önskvärt med utbildning och validering till tolk i samiska vid folkhögskolan Samernas utbildningscentrum. Folkbildningsrådet vill förtydliga att Samernas utbildningscentrum inte erhåller statsbidrag via folkbildningsanslaget.

Vidare framgår att Södertörns högskola har fört diskussioner med bland annat Språkrådet vid Institutet för språk och folkminnen om att i samverkan med folkbildningen utveckla en tolkutbildning i romani chib. Folkbildningsrådet anser att det är positivt om det inom folkbildningen kan anordnas tolkutbildningar och validering av tolkar i de nationella minoritetsspråken. Det är dock upp till varje studieförbund eller folkhögskola att själva avgöra vilka särskilda kurser som ska anordnas.

Utredningens beskrivning av tolkutbildning inom folkbildningen (6.4)

Utredningen noterar i sin beskrivning av tolkutbildning inom folkbildningen att Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH) vid behov ska samråda med Folkbildningsrådet i fråga om tolkutbildningar, enligt 10 a § förordningen (2011:1162) med instruktion för Myndigheten för yrkeshögskolan. Sådana samråd sker regelbundet mellan MYH och Folkbildningsrådet och fungerar väl, enligt Folkbildningsrådets uppfattning.

Folkbildningsrådet vill dock i sammanhanget framhålla att det är angeläget att MYH vidtar åtgärder för att de ekonomiska förutsättningarna att anordna tolkutbildning blir mer lika för studieförbund och folkhögskolor, där studieförbunden för närvarande är missgynnade.

Regeringen bör dessutom utreda frågan om möjlighet för deltagare på studieförbundens tolkutbildningar under samma förutsättningar som deltagare på folkhögskolornas tolkutbildningar kunna få studiemedel.

Sveriges referensram för kvalifikationer, SeQF (6.7)

Folkbildningsrådet anser att syftet med SeQF är gott, men konstaterar samtidigt att intresset från utbildningsanordnare inom folkbildningen för att ansöka hos Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH) om att referera sina kvalifikationer i SeQF hittills varit svalt. I dagsläget är ingen av folkhögskolornas särskilda kurser nivåplacerad.

Folkbildningsrådet är en ideell förening med tre medlemsorganisationer. Medlemsorganisationerna har gett Folkbildningsrådet i uppdrag att informera och stödja utbildningsanordnare som önskar ansöka om att ansluta en särskild kurs till SeQF-nivåerna. Folkbildningsrådet är därför berett att bistå för det fall att ett studieförbund eller en folkhögskola skulle önska ansöka om nivåplacering av en tolkutbildning.

Utredningens bedömningar och förslag avseende utbildning (6.8)

Folkbildningsrådet tillstyrker förslaget om att utöka antalet platser på tolkutbildningar inom folkbildningen.

Det är positivt om det inom folkbildningen kan inrättas tolkutbildningar i mindre frekventa språk. Det är dock upp till varje studieförbund eller folkhögskola att själva avgöra vilka särskilda kurser som ska anordnas.

Utredningen anger exempel på fortbildning för tolkar som redan i dag sker inom folkbildningen. Folkbildningsrådet anser att studieförbund och folkhögskolor fyller och bör fylla en viktig funktion får tolkarnas fortbildning.

Folkbildningsrådet tillstyrker förslaget om möjligheter till tolkläro-utbildningar inom folkbildningen. Lärare av hög kvalitet är en förutsättning för att deltagare på tolkutbildningar inom folkbildningen ska kunna få goda studieresultat och för att det ska bli så få avbrott från utbildningarna som möjligt. Lärare av hög kvalitet är även en förutsättning för kvalitativa valideringar.

Avsnitt 7 Validering och auktorisation

Validering (7.5)

Folkbildningsrådet tillstyrker förslaget om att satsa resurser på folkbildningens validering av tolkar. Som utredningen noterar sker validering av tolkar i dagsläget i praktiken endast inom folkbildningen.

Folkbildningsrådet tillstyrker också förslaget om att MYH i samråd med företrädare för folkbildningens tolkutbildningar ska utveckla formerna för användning av statsbidraget för validering inom folkbildningen. Det är lämpligt att även Folkbildningsrådet deltar i sådana samråd, eftersom MYH vid behov ska samråda med Folkbildningsrådet i fråga om tolkutbildningar, enligt 10 a § förordningen (2011:1162) med instruktion för Myndigheten för yrkeshögskolan.

Auktorisation (7.7)

Folkbildningsrådet tillstyrker förslaget att den som genomfört eller validerats mot tolkutbildning inom folkbildningen ska kunna få auktorisation genom att genomföra ett kunskapsprov.

Folkbildningsrådet tillstyrker också förslaget att Stockholms universitets Tolks- och översättarinstitut ska utveckla proven för auktorisation av tolkar.

Råd för tolk- och översättarfrågor (7.8.4)

Folkbildningsrådet tillstyrker förslaget om att inrätta ett råd för tolk- och översättarfrågor vid Kammarkollegiet för att samla centrala myndigheter, offentlig sektor och andra företrädare för frågor om tolkar och översättare. Det är angeläget att Folkbildningsrådet ingår i rådet.

Avsnitt 9 Barntolkning

Folkbildningsrådet instämmer i utredningens uppfattning att det finns behov av fortbildningsinsatser om barnperspektiv vid tolkning. Utredningen lyfter fram exempel på sådan fortbildning som redan i dag förekommer inom folkbildningen. Som framgår ovan ser Folkbildningsrådet att studieförbund och folkhögskolor fyller och bör fylla en viktig funktion för tolkarnas fortbildning, vilket även gäller frågan om barnperspektiv vid tolkning.

Avsnitt 13 Kostnader och finansiering

Folkbildningsrådet tillstyrker förslaget om att förstärka folkbildningens resurser för tolkutbildning och validering, som utredningen beräknar kommer leda till 250 utbildningsbevis under en femårsperiod. Folkbildningsrådet har inga synpunkter på utredningens kostnadsberäkning.

Regeringen har särskilt bett om remissinstansernas bedömning av kostnadseffektiviteten i utredningens förslag. Folkbildningsrådet anser att det är kostnadseffektivt att satsa på folkbildningen för utbildning, validering och fortbildning av tolkar. Som utredningen konstaterar sker den större volymen tolkutbildning i dag hos studieförbunden, dessutom med god kostnadseffektivitet. Även folkhögskolornas tolkutbildningar får enligt Folkbildningsrådets uppfattning anses kostnadseffektiva.

Som utredningen noterar sker validering av tolkar i dagsläget i praktiken endast inom folkbildningen. Folkbildningsrådet konstaterar att validering, utöver att motverka risk för tolkbrist, är ett sätt att hushålla med både samhällets och individens resurser. Det därför både ur samhällets och individens perspektiv kostnadseffektivt att satsa resurser på folkbildningens validering av tolkar.

Avsnitt 14 Konsekvenser av utredningens förslag

Som framgår av utredningens figur 6.2 har folkbildningens tolkutbildningar geografisk spridning över landet, vilket skapar goda förutsättningar för positiva konsekvenser för sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet.

Dessutom är folkbildningen en viktig arena för nyanländas lärande och många som utbildar sig till tolk har utländsk bakgrund. Tolkutbildning inom folkbildningen ger därför också goda förutsättningar för positiva konsekvenser för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen.

Folkbildningen når många deltagare med funktionsnedsättningar och har därmed goda förutsättningar för att skapa positiva konsekvenser för möjligheterna att nå målet för funktionshinderpolitiken, dvs. att uppnå jämlika levnadsvillkor och full delaktighet i samhället även för personer med funktionsnedsättning. Folkbildningsrådet noterar att utredningens uppdrag endast omfattat tolkning i talade språk, men vill framhålla att det är önskvärt med enhetlig reglering för alla tolkar, oavsett om tolkspråket är ett talat språk eller teckenspråk.

Avslutningsvis delar Folkbildningsrådet utredningens uppfattning att det kommer uppstå behov av informationsinsatser angående de föreslagna regeländringarna. Folkbildningsrådet instämmer också i att det förefaller lämpligt att folkbildningen medverkar i dessa informationsinsatser. Genom att ta tillvara folkbildningens mångåriga erfarenheter av tolkutbildning kan informationsinsatserna bli såväl ändamålsenliga som kostnadseffektiva.

För Folkbildningsrådet

Maria Graner

Generalsekreterare